

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 369

Przemiany strukturalne i koniunkturalne na światowych rynkach

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska, Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-478-3 (całość)
ISBN 978-83-7695-451-6 (tom 1)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Franciszek Adameczuk: Identyfikacja modelu klastra oraz etapu jego rozwoju na przykładzie klastra ceramika i turystyka	11
Łukasz Ambroziak: Ocena pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich UE w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi ...	25
Eric Ambukita: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Demokratycznej Republice Konga w latach 2009-2012.....	36
Zbigniew Bentyn: Rola e-logistyki w procesie adaptacji struktury łańcucha dostaw do potrzeb klientów	48
Zbigniew Biniek: Proces wprowadzenia euro na Łotwie – wnioski dla Polski	58
Sebastian Bobowski: Implikacje ekonomiczne i polityczne projektu trójstronnego porozumienia o wolnym handlu Chiny – Japonia – Republika Korei	67
Elżbieta Bombińska: Pozycja państw azjatyckich w światowym eksporcie usług na początku XXI wieku.....	78
Jarosław Brach: Europejski – unijny drogowy transport ładunków w procesach internacjonalizacji i globalizacji – przyczyny sukcesu tej gałęzi	89
Dominika Brzęczek-Nester: Zmiany struktury geograficznej oraz struktury przedmiotowej obrotów towarowych w polskim handlu zagranicznym w latach 1999-2012.....	113
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Meksyku.....	129
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberła: Polska i Polacy w oczach młodych Europejczyków studiujących na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Stereotypy a decyzje edukacyjne.....	138
Małgorzata Czarnas: Atrakcyjność lokalizacji usług offshoringowych w Polsce na tle wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.....	148
Małgorzata Czermińska: Graniczny ruch towarowy w Unii Europejskiej – wybrane aspekty z punktu widzenia procedur celnych	160
Małgorzata Domiter: Jakość instytucjonalna a zjawisko kłęski bogactwa	174
Jerzy Dudziński: Nowe relacje cen w handlu międzynarodowym a rola Chin w gospodarce światowej	188
Elżbieta Golemska, Małgorzata Szczyt: Wpływ logistyki międzynarodowej na przemiany strukturalne i koniunkturalne na rynkach światowych..	198
Eugeniusz Gostomski: Łotwy droga do strefy euro.....	209
Monika Grottel: Polska Służba Celna w realizacji innowacyjnego systemu obsługi podmiotów gospodarczych	219

Marcin Haberla: Przesłanki tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych w Polsce oraz cele ich funkcjonowania w świetle wyników badań własnych.....	230
Agnieszka Hajdukiewicz: Przyczyny wzrostu światowych cen produktów rolno-spożywczych w pierwszej dekadzie XXI wieku.....	239
Rafał Hryniewiecki: Geopolityczne implikacje zmian na światowych rynkach energetycznych – przypadek Kataru	251
Anna H. Jankowiak: Lokalizacja w klastrze jako motyw internacjonalizacji przedsiębiorstw	263
Dorota Agata Jarema: Reforma przedsiębiorstw państwowych w Chińskiej Republice Ludowej.....	272
Artur Klimek: Zmiany w polskich przedsiębiorstwach wskutek umiędzynarodowienia	288
Karolina Łopacińska: Inwestycje bezpośrednie chińskich przedsiębiorstw na rynku europejskim w przekroju branż	298
Marek Maciejewski: Specjalizacja i konkurencyjność eksportu państw Unii Europejskiej na rynki zewnętrzne.....	309
Dominika Malchar-Michalska: Polski eksport owoców i przetworów z owoców w latach 2001-2012	320
Joanna Michalczyk: Ewolucja polityki rolnej Unii Europejskiej na tle koncepcji zrównoważonego rozwoju	333
Wawrzyniec Michalczyk: Zmienność kursu złotego względem euro na tle innych walut krajów Unii Europejskiej	351
Bartosz Michalski: Zaawansowanie technologiczne polskiej wymiany handlowej w perspektywie problematyki bezpieczeństwa ekonomicznego. Przypadek sektorów <i>low-tech</i> w latach 2001-2012	363
Magdalena Myszowska: Atrakcyjność krajów Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsca lokalizacji offshoringu usług	376

Summaries

Franciszek Adamczuk: Cluster model identification and its development stage on the example of ceramics and tourism cluster	24
Łukasz Ambroziak: The assessment of the competitive position of the new EU member states in foreign trade of agri-food products	35
Eric Ambukita: Foreign direct investment in the Democratic Republic of Congo in the years 2009-2012.....	47
Zbigniew Bentyn: The role of e-logistics in the process of adapting the structure of the supply chain to customer needs.....	57
Zbigniew Biniek: The process of euro introduction in Latvia – conclusions for Poland	66

Sebastian Bobowski: Economic and political implications of the project of China – Japan – Republic of Korea trilateral free trade agreement.....	77
Elżbieta Bombińska: The position of Asiatic countries in the world's export of services at the beginning of XXI century.....	88
Jarosław Brach: European – European Union road freight transport in the processes of internationalization and globalization – reasons behind the success of that mode	112
Dominika Brzęczek-Nester: Spatial-structural changes in Poland's foreign trade in 1999-2012.....	128
Anna Chrzęściewska: Foreign direct investment inflows to Mexico	137
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberla: Poland and Polish people in the eyes of young Europeans studying at the University of Economics in Wrocław. Stereotypes vs. educational decisions.....	147
Malgorzata Czarnas: Attractiveness of the offshoring services location in Poland against chosen Central and Eastern Europe countries.....	157
Malgorzata Czermińska: Border freight traffic in the European Union – some aspects from the point of view of customs procedures	173
Malgorzata Domiter: Institutional Quality and its relation to “the paradox of plenty” phenomenon.....	187
Jerzy Dudziński: New price relations in international trade and the role of China in the world economy.....	197
Elżbieta Golemska, Malgorzata Szczyt: Influence of international logistics on structural and economic changes on the global markets.....	208
Eugeniusz Gostomski: The Latvian way to the European Monetary Union ..	218
Monika Grottel: Polish Customs Authority in the implementation of innovative system of services for entrepreneurs.....	229
Marcin Haberla: Premises of clusters and cluster initiatives creation in Poland and the aims of their functioning in the light of own surveys	238
Agnieszka Hajdukiewicz: Reasons for the increase in world prices of agricultural products in the first decade of the XXI century	250
Rafał Hryniewiecki: Qatar and the geopolitical implications of the new developments on global energy markets	262
Anna H. Jankowiak: Location in the cluster as a motive of internationalization of enterprises	271
Dorota Agata Jarema: Reform of the State-Owned Enterprises in the Peoples Republic of China.....	286
Artur Klimek: Changes in Polish enterprises resulting from internationalization	297
Karolina Łopacińska: Direct investment of Chinese enterprises on the European market branch in the cross section of industries	308
Marek Maciejewski: Specialization and competitiveness of export of the EU countries to external markets	319

Dominika Malchar-Michalska: Polish export of fruit and fruit preparations in the period 2001-2012.....	332
Joanna Michalczyk: The evolution of European Union's agricultural policy against the background of the conception of sustainable development.....	350
Wawrzyniec Michalczyk: The volatility of the zloty's exchange rate to the euro against the background of other currencies of the European Union member states	361
Bartosz Michalski: Technological intensity of Polish foreign trade in the perspective of the concept of economic security. The case of low-tech sectors in the period 2001-2012	375
Magdalena Myszkowska: The attractiveness of Central and Eastern Europe countries for services offshoring.....	386

Eric Ambukita

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

e-mail: ambukitaeric@yahoo.fr

ZAGRANICZNE INWESTYCJE BEZPOŚREDNIE W DEMOKRATYCZNEJ REPUBLICIE KONGA W LATACH 2009-2012

Streszczenie: W artykule zaprezentowano sytuację w zakresie napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) do Demokratycznej Republiki Konga (DR Konga). ZIB w tym kraju, mimo że są ogólnie pozytywne, nie są zadowalające. Porównanie Demokratycznej Republiki Konga z innymi krajami Afryki Subsaharyjskiej pokazuje, że kraj ten, tak jak i znacząca część kontynentu afrykańskiego, nadal jest marginalizowany, jeśli chodzi o przyciąganie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Istnieje wiele różnych przyczyn leżących u podstaw braku zadowalających oddziaływań ZIB na gospodarkę. W tym opracowaniu autor podjął także próbę wskazania i przeanalizowania przyczyn nikłego zainteresowania korporacji transnarodowych tym krajem. Co więcej, zjawisko ZIB w Afryce Subsaharyjskiej charakteryzują ogromne nierówności w wielkości ich napływu. Większość napływów ZIB skierowanych jest do krajów, głównie eksportujących ropę naftową, znacznie mniejsza część do pozostałych.

Słowa kluczowe: zagraniczne inwestycje bezpośrednie, napływ inwestycji zagranicznych, DR Konga.

DOI: 10.15611/pn.2014.369.1.03

1. Wstęp

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie stały się dziś głównym źródłem finansowania nakładów inwestycyjnych, których pokrycie z wewnętrznych oszczędności nie było możliwe ze względu na szczupłość tych oszczędności¹. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w przeciwieństwie do innych rodzajów kapitałów zagranicznych posiadają tę zaletę, że nie generują zadłużenia dla kraju beneficjenta – nie istnieje żadne prawne zobowiązanie skłaniające kraj przyjmujący do zwrotu wartości ZIB. Ponad-

¹ M. Gorynia, *Polska w przepływach zagranicznych inwestycji bezpośrednich – perspektywa dwudziestoletnia*, Przegląd Ekonomiczny. Kwartalnik Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego nr 10, Poznań 2013, s. 5.

to ZIB przynoszą ogromne korzyści społeczne, sprowadzające się przede wszystkim do tworzenia nowych miejsc pracy i dystrybucji dochodów służących przyszłemu dobrobytowi. ZIB sprzyjają importowi technologii i transferom know-how, strategii, której pozytywne oddziaływanie na produktywność zostało dowiedzione w wielu krajach, zwłaszcza w krajach azjatyckich. Teoria kapitału wiąże rozwój gospodarczy ze znaczną kumulacją funduszy. DR Konga nie dysponowała wsparciem finansowym umożliwiającym inicjowanie rozwoju gospodarczego.

Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do gospodarki DR Konga miał odegrać trudną do przecenienia rolę w zakresie przyspieszenia procesów wzrostu gospodarczego, miał być przede wszystkim narzędziem podwyższającym efektywność gospodarczą poprzez modernizację procesów produkcyjnych, wzrost konkurencyjności kosztowej, wzrost wydajności pracy, innowacyjności itp. Aby lepiej zrozumieć wartość napływu ZIB do Demokratycznej Republiki Konga przeanalizowano napływ inwestycji, rozwój, podział sektorowy napływów oraz różne problemy związane z przyciąganiem ZIB. Kraj ten, pomimo swoich wielkich bogactw naturalnych, nigdy nie stanowił miejsca wyboru dla zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Badanie przeprowadzone w 2004 r. na rzecz Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w sprawie ekonomicznych przyczyn konfliktów zbrojnych w Demokratycznej Republice Konga pokazało rosnące zniechęcenie inwestorów do tego kraju. Wynikało ono z niestabilności politycznej i gospodarczej, jak również z niewystarczających warunków bezpieczeństwa².

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie mogą być pośrednie (portfelowe – *portfolio investment*) i bezpośrednie, natomiast formy ZIB to *greenfield* i *brownfield*. Inwestycje pośrednie to takie, których celem nie jest dążenie do sprawowania kontroli, lecz osiągnięcie korzyści płynących ze zwyżki wartości zakupionych udziałów³. Inwestycję portfelową definiuje się zwykle jako „zakup akcji przedsiębiorstw zagranicznych bez przejmowania kontroli nad nimi”⁴. Dodatkowo przyjmuje się także, iż duża część zagranicznych inwestycji portfelowych może mieć charakter spekulacyjny, natomiast bezpośrednie inwestycje zagraniczne (*foreign direct investment*) są procesem, w którym przedsiębiorstwa rezydujące w określonym kraju (macierzystym) nabywają własność aktywów w innym kraju (kraju przyjmującym lub goszczącym) w celu kontrolowania w nim produkcji, dystrybucji lub wszelkiej innej aktywności⁵.

Celem niniejszego opracowania jest podjęcie próby identyfikacji napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do DR Konga na tle pozostałych krajów Afry-

² Rapport de la Banque Centrale du R.D.Congo, Kinshasa 2006, s. 245.

³ M. Kuzel, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w dyfuzji wiedzy i umiejętności na przykładzie gospodarki Polski*, Wydawnictwo „Dom Organizatora” Toruń 2007, s. 23.

⁴ *Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy*, Szczecin 1996, s. 93.

⁵ A.M. Imad, *Foreign direct investment*, http://www.petrigitgashi.000space.com/Fakulteti%20Filologjik,%20UP/Master/Mbi%20Investimet%20e%20Jashtme%20Direkte/FDI_Theory%20evidence%20and%20practice_kapituj%20te%20zgjedhur.pdf (2.07.2011).

ki. Poza tym wskazano potencjalne przyczyny nikłego zainteresowania korporacji transnarodowych tym krajem.

2. Rozwój bezpośrednich inwestycji zagranicznych w DR Konga

Rozwój napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w danym kraju lub regionie jest funkcją wielu parametrów, w tym stabilności politycznej i gospodarczej, dynamiki populacji i jej umiejętności technicznych, a przede wszystkim wyposażenia w zasoby naturalne, co dotyczy krajów rozwijających się. W Afryce istnieje silna korelacja między krajem pochodzenia BIZ a państwem przyjmującym. W ten sposób początkowe inwestycje w DR Konga były silnie uzależnione od powiązań kolonialnych i używanego języka. Często spotkać tam można inwestorów belgijskich i francuskich. Przy czym ZIB rozpoczęte przed uzyskaniem niepodległości przez belgijskich kolonistów trwały aż do około 1974 r., w którym to przeprowadzono zairianizację⁶ kraju. Napływy ZIB do DR Konga mają różne źródła, gdyż – trzeba o tym wspomnieć – Kongo jest ogromnym krajem, który oferuje wiele możliwości zagranicznym inwestorom. Poza Belgią i Francją w kraju tym wysoką pozycję na liście głównych inwestorów zajmują Stany Zjednoczone i Chiny. Można także wymienić Niemcy, Holandię, Szwecję, Portugalię, Luksemburg, Anglię oraz Bułgarię⁷. Z powodu braku danych statystycznych autor nie ma możliwości przeprowadzenia dogłębnej analizy na ten temat. Z tego też względu w opracowaniu przeprowadzone zostały tylko badania napływu ZIB do DR Konga i bez oglądu odpływu BIZ. Autor świadomie zawęził dane do pochodzących z określonego sektora, nie przywołując pełnej struktury sektorowej.

Wartości ZIB w Demokratycznej Republice Konga są nieznaczące w porównaniu z napływem ZIB na świecie. Według światowego raportu inwestycyjnego z 2007 r., ZIB wpływające do DR Konga stanowią tylko 0,028% wartości napływu globalnych ZIB⁸. Jednak dzięki odpowiedniemu zarządzaniu i stabilności gospodarczej, jaką cieszyła się Demokratyczna Republika Konga po odzyskaniu niepodległości, napływy ZIB wzrosły w porównaniu z innymi krajami Afryki Subsaharyjskiej. Rozwój ten został zatrzymany w 1974 r., kiedy to kraj osiągnął ostry kryzys gospodarczy, głównie z powodu prywatyzacji wielu firm na konto prezydenta Mobutu Sese Seko lub jego krewnych (zairianizacja) i polityki dużych projektów (białe słonie).

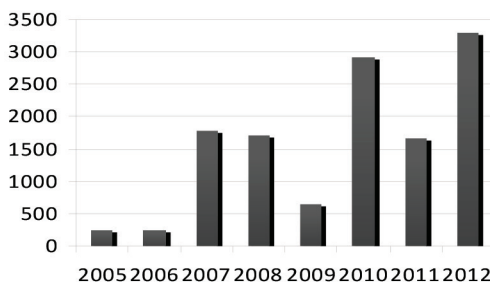
Pomimo cyklicznych programów stabilizacji w połączeniu ze środkami regulacji koniunktury regres w produkcji oraz pogorszenie nierównowagi wewnętrznej i zewnętrznej nadal się utrzymywały. To doprowadziło ZIB do ponownego spadku

⁶ Dokonana w roku 1974 „zairianisation” była jednym z najważniejszych wydarzeń w polityce prowadzonej przez reżim Mobutu Sese Seko i polegała na stopniowej nacjonalizacji własności przedsiębiorstw prywatnych, które należały do obywateli lub zagranicznych inwestorów.

⁷ <http://www.wikipedia.org/République démocratique du Congo/Historique> (12.01.2014).

⁸ *Direction des Services aux Investisseurs/ANAPI.*

w DR Konga do dezinwestycji netto (-7 125 200 USD)⁹. Środki naprawcze programu zaczęły przynosić rezultaty w 1990 r., jednak ZIB pozostały niestabilne aż do 2001 r., kiedy to wznowiono stosunki z instytucjami z Bretton Woods (Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy).

Rys. 1. Wartość napływu ZIB w DR Konga w latach 2005-2012

Źródło: <http://data.lesechos.fr/pays-indicateur/republique-democratique-du-congo/flux-des-investissements-directs-etrang> (27.02.2014).

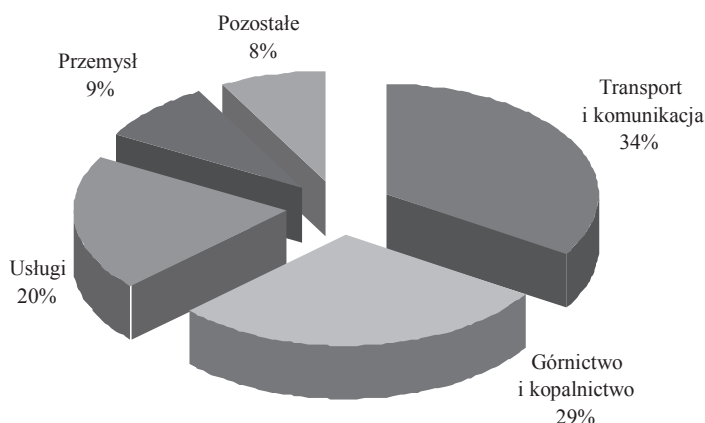
Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w DR Konga wyniosły 267 mln USD w 2005 r., wobec 256 mln USD w 2006 r., natomiast w 2007 r. odnotowano znaczący wzrost ZIB. Ich wartość w tym roku wyniosła aż 1808 mln USD. Mniej ZIB odnotowano w 2009 r. (664 mln USD), czyli nastąpił spadek o 61,6% w porównaniu z rokiem poprzednim. Miało to związek z globalną wielką recesją. W latach 2005-2012 największy napływ nastąpił w 2012 r. – był to rekordowy pod tym względem rok – wpłynęło 3312 mln USD (rys. 1). Zagraniczni inwestorzy, a zwłaszcza Belgowie, Chińczycy i południowi Afrykanie, ulokowali swoje inwestycje w sektorze górnictwa, bankowości i telekomunikacji.

3. Struktura sektorowa BIZ w DR Konga

Decyzja o inwestowaniu w Afryce Subsaharyjskiej opiera się głównie na istnieniu tam bogatej w minerały i węglowodory ziemi oraz wielkości rynku zbytu rzędu ponad 449 milionów ludzi. Poszukiwanie taniej siły roboczej jest drugorzędną motywacją, ponieważ inwestorzy często zarzucają regionowi stosunkowo wysokie koszty siły roboczej w porównaniu z innymi rozwijającymi się krajami, a mianowicie tymi z Azji Południowo-Wschodniej lub Azji Południowo-Zachodniej. Przy czym ZIB w kierunku DR Konga są nierównomiernie lokowane w czterech głównych sektorach działalności gospodarczej: transporcie i komunikacji, górnictwie i kopalnictwie, usługach i wreszcie w przemyśle (rys. 2). Dynamika sektora produkcyjnego została wyzwolona przez sektor prywatny, ponieważ zgodnie z protokołem inwesty-

⁹ Rapport de la Banque Centrale du R.D. Congo, Kinshasa 2001, s. 124.

cyjnym rząd ograniczył swoją obecność w gospodarce. Sektor prywatny napotyka jednak pewne ograniczenia strukturalne, utrudniające jego funkcjonowanie na rynku i zmniejszające jego potencjalny wkład w rozwój gospodarczy Demokratycznej Republiki Konga. Według stanu na koniec 2010 r. najczęściej ZIB (34%) ulokowano w branżach transportowej i komunikacyjnej. Sektor ten był najbardziej dynamiczny, zwłaszcza w wyniku znacznej liczby ZIB w telefonii komórkowej. Drugim sektorem pod względem wielkości ulokowanych w nim ZIB było górnictwo i kopalnictwo – 29%, dalej znalazły się usługi – 20%, przemysł – 9% i pozostałe sektory – 8%.

Rys. 2. Struktura sektorowa ZIB w DR Konga w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: SADC, *Réalisation des critères de convergence macroéconomique SADC en R.D. Congo 2009*.

Sektor górnictwa i kopalnictwa skorzystał na wprowadzeniu nowego protokołu ustaleń w sprawie górnictwa, który zliberalizował handel diamentami i wyeliminował monopol koncernu GECAMINES¹⁰. W eksploatację i eksport tych bogatych zasobów mineralnych zaangażowało się wiele międzynarodowych firm.

W tabeli 1 zaprezentowano dane dotyczące wartości napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do DR Konga w latach 2009-2012. Analiza tych danych prowadzi do wniosku, że sektor usług jest najczęściej inwestowanym sektorem w tym kraju. ZIB w tym sektorze w badanym okresie stanowiły 63,9%. Tendencję tę można zauważyć w szczególności przez:

- boom na rynku nieruchomości w prawie wszystkich miastach w kraju,

¹⁰ Główne Towarzystwo Kamieniołomów i Kopalń. Przed uzyskaniem niepodległości przez DR Konga cała produkcja i sprzedaż produktów GECAMINES, tzn. miedzi, kobaltu i uranu, należały do Belgii. Sytuacja ta utrzymywała się jeszcze po uzyskaniu niepodległości. 1 stycznia 1967 roku DR Konga najpierw częściowo znacjonalizowała tę spółkę, następnie w 1971 roku została ona całkowicie znacjonalizowana, ale aż do dzisiaj Belgia poprzez fabrykę Holocen w Belgii nadal zajmuje się obróbką miedzi kongijskiej i reprezentuje Kongo na międzynarodowym rynku górnictwym GECAMINES.

Tabela 1. Napływ ZIB do DR Konga wg sektorów gospodarki w latach 2009-2012 (w mln USD)

Sektor działalności	2009	2010	2011	2012	Ogółem	w %
Usługi	1471	281	1 220	2 274	5246	63,9
Przemysł	142	865	697	538	2242	27,3
Rolnictwo i leśnictwo	33	320	39	49	441	5,4
Infrastruktura	209	13	60	–	282	3,4
Ogółem	1855	1479	2 016	2 861	8211	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie: SADC, Réalisation des critères de convergence macroéconomique SADC en R.D. Congo 2009.

- rosnącą liczbę firm telekomunikacyjnych działających w kraju i klientów z dostępem do telefonów komórkowych (ponad 20 mln w 2012 r., w porównaniu z 300 000 w 2003 r.),
- liczbę międzynarodowych prywatnych banków komercyjnych działających w kraju (23 w sumie w 2012 r., w porównaniu z 4 w 2003 r.) i szybkie zwiększanie się zarówno depozytów bankowych, jak i kredytów na gospodarce.

Tendencję wzrostową zanotowano także w sektorze przemysłowym. Absorbuje on 27,3% wartości ZIB, natomiast ZIB w leśnictwie i rolnictwie wyniosły 5,4%. Najmniej ZIB (3,4%) odnotowano w badanym okresie w sektorze infrastruktury.

Tabela 2. Liczba projektów ZIB realizowanych w DR Konga w latach 2009-2012

Sektor działalności	2009	2010	2011	2012	Ogółem
Usługi	44	21	36	29	130
Przemysł	23	31	34	42	130
Rolnictwo i leśnictwo	7	13	8	6	34
Infrastruktura	2	1	3	–	6
Ogółem	76	66	81	77	300

Źródło: Direction des services aux investissements/ANAPI <http://investindrc.cd/fr/spip.php?article101> (4.03.2014).

W latach 2009-2012 trzystu projektom zagranicznych inwestycji bezpośrednich przyznano korzyści wynikające z Kodeksu Inwestycyjnego. Liczba ta nie obejmuje projektów w sektorze górniczym. Usługi i przemysł to dwa najbardziej atrakcyjne sektory z 260 projektów, co stanowi 87% ogółu, w stosunku do 13% dla sektora rolnictwa i infrastruktury.

Po wielu latach niszczenia swojej struktury przemysłowej, DR Konga stopniowo rekonstruuje sektor przemysłowy. Od 2009 r. 130 projektów inwestycyjnych w sektorze przemysłowym przyjęto do powszechnego systemu Kodeksu Inwestycyjnego. Z tych 130 projektów 38 to jednostki obróbki miedzi i innych produktów pochod-

nych. Przemysł rolny i przemysł materiałów budowlanych, które są jednym z priorytetowych sektorów w kraju, nie pozostają w tyle. Przyciągały one odpowiednio 34% i 23% wszystkich projektów ZIB w sektorze przemysłowym przyjętych do Kodeksu Inwestycyjnego w latach 2009-2012.

Tabela 3. Branżowa struktura projektów ZIB w ramach sektora usług w latach 2009-2012

Podsektor	2009	2010	2011	2012	Ogółem	w %
Hotelarstwo i nieruchomości	12	6	14	13	45	34,60
Telekomunikacja	3	2	9	3	17	13,07
Instytucje finansowe	12	–	–	–	12	9,23
Służba zdrowia	–	1	–	1	2	1,53
Transport lotniczy	1	1	–	2	4	3,07
Transport drogowy	6	3	2	1	12	9,23
Energetyka	–	2	3	2	7	5,38
Inne usługi	10	6	8	7	31	23,80
Ogółem	44	21	36	29	130	100,00

Źródło: Direction des services aux investissements/ANAPI <http://investindrc.cd/fr/spip.php?article101> (4.03.2014).

Jeżeli chodzi o projekty w branżach sektora usług, w latach 2009-2012 dominowały: hotelarstwo i nieruchomości, reprezentujące 34,6% ogółu projektów, a następnie telekomunikacja z 13,07% projektów. Pomimo ogromnego zainteresowania w tych dwóch podsektorach, podaż wciąż pozostaje zbyt niska, a mając przed sobą otwarty rynek, krajowi i zagraniczni inwestorzy są zachęceni, aby ulokować się i zaproponować swoje projekty w tym miejscu (tab. 3).

4. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w DR Kongo na tle wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej

Od 2002 r. aż do kryzysu finansowego napływy ZIB do Afryki wzrastały w stałym tempie, osiągając w 2008 r. rekordowy poziom 72,2 mld USD (wzrost o 27% w porównaniu z 2007 r.)¹¹. Natomiast w DR Kongo ZIB wynosiły 1727 mln USD w 2008 r. i 664 mln USD w 2009 r., czyli nastąpił spadek o 61,6%. Wzrost ZIB w Afryce aż do 2008 r. można wytłumaczyć wzrostem cen surowców, zwłaszcza ropy naftowej, który wywołał gwałtowny wzrost inwestycji w surowce. Jednak globalny kryzys doprowadził do bardzo gwałtownego spowolnienia w drugim półroczu 2008 r. Spadek ten był widoczny w Gwinei Równikowej i wynosił –794 mln USD. Z danych zawartych w tab. 4 wynika również, że w 2009 r. nastąpiła intensy-

¹¹ <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>.

fikacja ZIB – napływy ZIB do Gwinei Równikowej wzrosły znacząco z 1636 mln USD w 2009 r. do 2734 mln USD w 2010 r., do DR Konga odpowiednio z 664 mln USD w 2009 r. do 2939 mln USD w 2010 r. i do Konga Brazzaville odpowiednio z 1862 mln USD do 2211 mln USD. Natomiast spadek ZIB w 2010 r. nastąpił w Nigerii i Gabonie, odpowiednio do 6099 mln USD oraz do 499 mln USD.

Pięć krajów Afryki Środkowej przyciągających najwięcej ZIB w latach 2009-2012 było producentami ropy (wśród nich przede wszystkim Nigeria) (tab. 4). Z przedstawionych w tabeli danych wynika również, że DR Konga otrzymała napływ 1727 mln USD w 2008 r., ale suma ta stanowiła tylko 0,095% ogółu światowych napływów wygenerowanych przez ZIB. Mimo to kraj ten jest zdecydowanym drugim liderem wśród wybranych krajów po Nigerii. W 2012 r. przyciągnął ZIB na kwotę 3312 mln USD. Jednak w przeliczeniu tego napływu ZIB na jednego mieszkańca traci on pozycję lidera (tab. 5). W 2008 r. na pierwszym miejscu było Kongo Brazzaville, następnie Gabon, Nigeria i dopiero DR Konga (z 28 USD *per capita*). W 2009 r. wszystkie wybrane kraje wyprzedzały DR Konga. W 2011 r. wszystkie kraje odnotowały wzrost napływu ZIB również w przeliczeniu na jednego mieszkańca, oprócz DR Konga i Gwinei Równikowej. W 2012 r. wybrane kraje absorbowwały ponad 1,18% światowych strumieni ZIB.

Tabela 4. Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w latach 2008-2012 w mln USD

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012
DR Konga	1727	664	2939	1687	3312
Kongo (Brazzaville)	2526	1862	2211	3056	2758
Gabon	773	573	499	696	702
Gwinea Równikowa	-794	1636	2734	1975	2115
Nigeria	8249	8650	6099	8915	7029

Źródło: obliczenia własne na podstawie: [www. http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx](http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx) (5.03.2014).

Tabela 5. Napływ ZIB *per capita* do wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w latach 2008-2012 w USD

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012
DR Konga	28	10	45	25	48
Kongo (Brazzaville)	658	472	547	738	652
Gabon	533	388	331	454	449
Gwinea Równikowa	-1199	2402	3903	2742	2856
Nigeria	55	56	38	55	42

Źródło: obliczenia własne na podstawie tab. 4.

5. Problemy związane z przyciąganiem BIZ w DR Konga

Niestabilna sytuacja polityczna oraz częste konflikty zbrojne (np. w Angoli, DR Konga, Sierra Leone, Mali, Czadzie, Sudanie i w Republice Środkowoafrykańskiej aż do dziś toczy wojna domowa), niesprzyjające warunki inwestowania, niedemokratyczny charakter instytucji politycznych i infrastrukturalnych, korupcja, brak wykwalifikowanej siły roboczej oraz niesprawność administracji skarbowej i celnej oraz ryzyko powoduje niepokój inwestorów zagranicznych oraz stanowi znaczną przeszkodę w pozyskiwaniu zagranicznych kapitałów niezbędnych do wyjścia z niedorozwoju gospodarczego. Ze względu na ograniczoną objętość opracowania nie jest możliwa szeroka prezentacja wszystkich aspektów zakreślonej w tym punkcie problematyki.

5.1. Korupcja

Korupcja jest często przedstawiana jako bezpośrednia konsekwencja złego rządzenia, co w sposób naturalny zniechęca inwestorów i uniemożliwia sprawne funkcjonowanie ZIB. Rzeczywiście, dla przedsiębiorstwa płacenie łapówek jest podobne do płacenia podatków, ale pozostawia spółkę w obliczu większej niepewności¹². Poziom korupcji lub brak dobrego rządzenia wpływa na koszty administracyjne, gdyż biurokraci i politycy są bardziej skłonni do osiągnięcia dodatkowych dochodów poprzez przyjmowanie łapówek. Korupcja może być zarazem przyczyną i konsekwencją wysokich barier administracyjnych w wielu krajach rozwijających się, a także w DR Konga¹³. Na podstawie danych opublikowanych przez Transparency International¹⁴ kraje afrykańskie na ogół znajdują się u dołu listy, co wskazuje na wysokie występowanie korupcji w Afryce. Jedyne Botswana (miejsce 24.), Namibia (miejsce 28.), Afryka Południowa (miejsce 36.), Mauritius (miejsce 40.) i Ghana (miejsce 50.) znajdują się wśród 50 najmniej skorumpowanych krajów świata. Takie kraje, jak Nigeria, Madagaskar, Angola, Kenia, Uganda i DR Konga są sklasyfikowane u dołu listy, co oznacza, że korupcja jest tam duża. Obecne wysokie poziomy korupcji w wielu krajach afrykańskich komplikują operacje biznesowe i zwiększają niepewność inwestorów¹⁵. Według E. Assiedu korupcja w krajach afrykańskich na południe od Sahary jest największym czynnikiem odstrasającym lokalizację BIZ w tym regionie¹⁶.

¹² D.W. Te Velde, O. Morrissey, *Foreign Ownership and Wages: Evidence from Five African Countries*, CREDIT Discussion Paper 01/19, Washington D.C. 2001, s. 18.

¹³ J. Morriset, O.L. Neso, *Administrative barriers to foreign investment in developing countries*, Policy Research Working Paper, The World Bank 2002, s. 24.

¹⁴ Transparency International, <http://www.transparency.org/cpi/index.html#cpi> (20.11.2010).

¹⁵ E. Ambukita, *Czynniki determinujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów Afryki Subsaharyjskiej*, „Optimum Studia Ekonomiczne” 2012, nr 1 (55), s. 35.

¹⁶ E. Assiedu, *Policy reform end foreign direct investment to Africa*, Mimeo, Kansas 2003, s. 24.

5.2. Niestabilność polityczna

Demokratyczna Republika Konga kierowana była przez 32 lata przez autorytarny rząd, który stopniowo zniszczył zdolności administracyjne państwa. Doprowadziło to do korupcji jako jedyne go sposobu na funkcjonowanie kraju. Rząd przestał istnieć w 1998 r., w momencie wybuchu wojny, w której udział brało sześć krajów afrykańskich (Namibia, Zimbabwe, Angola, Uganda, Rwanda i DR Konga). Według niektórych analityków, ta pierwsza afrykańska wojna doprowadziła kraj do chaosu, niszcząc instytucje polityczne i spowalniając działalność gospodarczą.

Niestety, z powodu niestabilności politycznej oraz deficytu dobrego rządu, obraz kraju jako miejsca rozwoju ZIB jest niekorzystny. Inwestorzy postrzegają kraj jako miejsce wojen, ubóstwa, chorób, a więc kierunek na ogół mało przyjazny inwestowaniu, i to w konsekwencji powoduje zmianę kierunku tych inwestycji ku innym krajom. Promowanie pokoju, stabilności makroekonomicznej i dającego się utrzymać rozwoju gospodarczego pozostaje ważnym wyzwaniem dla DR Konga w jej staraniu o duży udział ZIB.

Procedury administracyjne

W krajach, w których istnieją nieudolne rządy, procedury administracyjne dotyczące ZIB i przepisy odnoszące się do własności mogą tworzyć znaczące bariery przed inwestowaniem, szczególnie w krajach rozwijających się. Skomplikowane procedury administracyjne związane z założeniem przedsiębiorstwa i prowadzeniem interesów w DR Konga osłabiają przyciąganie ZIB. Wymogi proceduralne zawierają ogólne zezwolenie na projekt inwestycyjny, rejestrację w ogólnym kodeksie podatków, założenie spółki, pozwolenie na pracę dla cudzoziemców i licencje, nie wspominając o wyspecjalizowanych pozwoleniach w sektorach wrażliwych i warunkach dostępu do własności ziemskiej. Pomimo polepszenia klimatu inwestycyjnego, procedury administracyjne w niektórych sektorach gospodarki nadal pozostały skomplikowane. W niektórych krajach Afryki założenie i uruchomienie biznesu, np. w Ugandzie i Ganie, zajmuje od roku do dwóch lat, od 18 miesięcy do trzech lat w Tanzanii i Mozambiku, od sześciu miesięcy do roku w Namibii i w DR Konga, ale tylko sześć miesięcy w Republice Malawi. W wielu krajach afrykańskich niefrancuskojęzycznych można zauważyć, że na przykład swobodna własność ziemska wieczysta jest zabroniona lub wymaga wyraźnego zezwolenia, co może zająć, zależnie od kraju: do dwóch lat w Mozambiku, do trzech lat w Tanzanii, do ośmiu lat w Kenii i do sześciu miesięcy w Ugandzie. Przyczyny słabej atrakcyjności ZIB w Afryce, związane z nieudolnością rządu, są liczne i mogą zmieniać się w zależności od kraju i regionu.

6. Podsumowanie

Zaprezentowana powyżej analiza napływu ZIB do DR Konga pozwala stwierdzić, iż napływy te są nadal niskie w porównaniu z potencjałem bogactw naturalnych tego

kraju. W 2009 r. wszystkie badane kraje Afryki Subsaharyjskiej wyprzedzały DR Kongo, która przyciągnęła ZIB na kwotę 664 mln USD, tj. 10 USD w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Optymiści tę sytuację tłumaczą przede wszystkim ostatnim kryzysem gospodarczym, który spowodował znaczące ograniczenia aktywności inwestycyjnej na świecie. Oprócz wymienionych jest jeszcze kwestia innych czynników ograniczających napływ ZIB do tego kraju, takich jak korupcja i brak stabilności politycznej. To dlatego odsetek ZIB pozostaje cały czas niski, ponieważ DR Kongo nie jest politycznie stabilna i pozostaje w strefie wysokiego ryzyka dla potencjalnych inwestorów. Rzeczywiście, analiza danych pokazała, iż sektor usług jest najczęściej inwestowanym sektorem w tym kraju. ZIB w tym sektorze w badanym okresie stanowiły 63,9%. Inwestycje zagraniczne generują jednak większe zyski dla państwa kongijskiego i sprawą rządu jest to, aby korzystać z tych zysków w celu zapewnienia rozwoju ukrytym sektorom gospodarki. Cennym punktem wyjścia byłoby w pierwszej kolejności korzystanie z tych zysków, aby uczynić kraj autonomicznym z punktu widzenia przemysłu spożywczego, a następnie rozwój przemysłu przetwórczego podstawowych produktów uprawianych na miejscu. Jedynie pod takimi warunkami DR Kongo mogłaby przyciągnąć nie tylko więcej zagranicznych inwestycji bezpośrednich, ale także skorzystać z ich wpływu w celu rozwoju swojej gospodarki.

Literatura

- Ambukita E., *Czynniki determinujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów Afryki Subsaharyjskiej*, „Optimum Studia Ekonomiczne” 2012, nr 1 (55).
- Assiedu E., *Policy reform and foreign direct investment to Africa*, Mimeo, Kansas 2003.
- Direction des Services aux Investissements/ANA, <http://investindrc.cd/fr/spip.php?article101>.
- Direction des Services aux Investisseurs/ANAPI 201.
- Gorynia M., *Polska w przepływach zagranicznych inwestycji bezpośrednich – perspektywa dwudziestoletnia*, Przegląd Ekonomiczny Kwartalnik Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, nr 10, Poznań 2013.
- Imad A.M., *Foreign direct investment*, http://www.petrigashi.000space.com/Fakulteti%20Filologjik,%20UP/Master/Mbi%20Investimet%20e%20Jashtme%20Direkte/FDI_Theory%20evidence%20and%20practice_kapituj%20e%20zgjedhur.pdf (2.07.2011).
- Kuzel M., *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w dyfuzji wiedzy i umiejętności na przykładzie gospodarki Polski*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2007.
- Meunier N., Sollogoub T., *Economie du risque-pays*, La Découverte, Paris 2003.
- Morriset J., Neso O.L., *Administrative barriers to foreign investment in developing countries*, Policy Research Working Paper, The World Bank, 2002.
- Rapport de la Banque Centrale du R.D. Congo, Kinshasa 2001.
- Rapport de la Banque Centrale du R.D. Congo, Kinshasa 2006.
- SADC, *Réalisation des critères de convergence macroéconomique SADC en R.D. Congo*, 2009.
- Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy*, red. Z. Dowgiałło, Szczecin 1996.
- Te Velde D.W., Morrissey O., *Foreign Ownership and Wages: Evidence from Five African Countries*, CREDIT Discussion Paper 01/19, Washington D.C. 2001.

Transparency International, <http://www.transparency.org/cpi/index.html#cpi> (20.11.2010).
UNCTAD, WIR 2010: Foreign Direct Investment and the Challenge of Development, United Nations, New York and Geneva 2010 (27.02.2014).

Strony internetowe

<http://www.wikipedia.org/République démocratique du Congo/Historique> (12.01.2014).
<http://data.lesechos.fr/pays-indicateur/republique-democratique-du-congo/flux-des-investissements-directs> (12.01.2014).

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO IN THE YEARS 2009-2012

Summary: This article presents recent developments in respect to the inflow of foreign direct investment (FDI) to the Democratic Republic of Congo (DRC). It turns out that FDI in the country, even though it is generally positive, is not satisfactory. The comparison of Democratic Republic of Congo with other countries in sub-Saharan Africa shows that this country, as well as a significant part of the African continent, is still marginalized when it comes to the attraction of foreign direct investment. The underlying causes of poor performance are numerous and well known. In this study the author has tried to indicate and analyze the causes of faint interest of transnational corporations in DRC. It is noteworthy that the phenomenon of FDI in sub-Saharan Africa is characterized by huge disparities in its allocation. Some countries, mainly oil-exporting ones, retain a large majority of inflows leaving a much smaller part to the others.

Keywords: foreign direct investment, foreign investment inflows, DRC.